

Проблеми національної економіки

УДК 330; 336; 338.001.36

Бриндзя Зіновій Федорович

доктор економічних наук, викладач

Галицький коледж імені В'ячеслава Черновола

Брындзя Зиновий Федорович

доктор экономических наук, преподаватель

Галицкий колледж имени Вячеслава Черновола

Bryindzia Zinoviï

Doctor of Economics, Lecturer

Galician College of Vyacheslav Chernovol

Фастовець Микола Миколайович

кандидат економічних наук, викладач

Галицький коледж імені В'ячеслава Черновола

Фастовец Николай Николаевич

кандидат экономических наук, преподаватель

Галицкий колледж имени Вячеслава Черновола

Fastovets Mykola

Candidate of Economic Sciences, Teacher

Galician College of Vyacheslav Chernovol

СФЕРА ОБСЛУГОВУВАННЯ ЯК ПЕРСПЕКТИВА ДЛЯ УКРАЇНИ:

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИЙ АСПЕКТ РОЗВИТКУ

СФЕРА ОБСЛУЖИВАНИЯ КАК РАБОТА ДЛЯ УКРАИНЫ:

ФИНАНСОВО-ЭКОНОМИЧЕСКИЙ АСПЕКТ РАЗВИТИЯ

THE SERVICE AREA AS A PROSPECT FOR UKRAINE: THE

FINANCIAL AND ECONOMIC ASPECTS OF DEVELOPMENT

Анотація. Досліджено основні фінансово-економічні характеристики розвитку туризму, як найбільш динамічної та ефективної складової української сфери послуг. Оцінено стан і перспективи розвитку туризму через виявлення проблем і негативних чинників впливу та в контексті удосконалення їх фінансового забезпечення. Доведено, що роль туристичного бізнесу поступово зростає, що підтверджують показники в'їзду іноземних туристів на територію України та виїзду українських громадян за кордон. З'ясовано, що сучасна динаміка розвитку туризму в Україні характеризується позитивними тенденціями, що є результатом активізації діяльності суб'єктів туризму та зростання рівня зацікавленості українськими туристичними послугами. Визначено, що незважаючи на безумовну вагу кожного чинника впливу на розвиток послуг в сфері туризму, питання фінансів, фінансування мають вплив на інші економічні показники, в тому числі конкурентоспроможність українських туристичних послуг на міжнародних ринках, їх якість і доступність. З'ясовано, що лібералізація власності в сучасних умовах забезпечила ще одне важливе джерело фінансування туристичної галузі. Окрім державного й місцевих бюджетів, зараз активно залучаються і приватні кошти. Така практика має поширення в розвинених країнах і активно підтримується державою, але за дотримання низки умов. З'ясовано причини зниження та фактори підвищення активності туристичних відвідувань. На основі оцінки Програм регіонального розвитку встановлено, що регіони України при плануванні стратегії власного розвитку прописують напрями розвитку сфери послуг, особливо туризму. З'ясовано, що наявність низки негативних чинників суттєво знижує економічні показники розвитку послуг сфери туризму, однак стратегії виживання виконали свою роль тому на часі їх заміна на наступальні. Визначено перспективи й напрями подальших наукових досліджень.

Ключові слова: сфера послуг, туристичні послуги, фінансове забезпечення, економічні показники, фактори впливу, стратегія.

Анотація. *Исследованы главные финансово-экономические характеристики развития туризма, как наиболее динамичной и эффективной составляющей украинской сферы услуг. Оценено состояние и перспективы развития туризма, обнаружено проблемы и негативные факторы влияния, доказано необходимость усовершенствования финансового обеспечения туристических услуг. Доказано, что роль туристического бизнеса постепенно растет и это подтверждают показатели въезда иностранных туристов на территорию Украины и выезда украинских граждан за границу. Выяснено, что современная динамика развития туризма в Украине характеризуется положительными тенденциями, что является результатом активизации деятельности субъектов туризма и ростом уровня заинтересованности украинскими туристическими услугами. Определено, что несмотря на безусловный вес каждого фактора влияния на развитие услуг в сфере туризма, вопросы финансов и финансирования имеют существенное влияние на другие экономические показатели, в том числе конкурентоспособность украинских туристических услуг на международных рынках, их качество и доступность. Выяснено, что либерализация собственности в современных условиях обеспечила еще один важный источник финансирования туристической отрасли. Кроме государственного и местных бюджетов, сейчас активно привлекаются и частные средства. Такая практика имеет распространение в развитых странах и активно поддерживается в Украине, но при соблюдении ряда условий. Выяснены причины снижения и факторы повышения активности туристических посещений. На основании оценки программ регионального развития установлено, что регионы Украины при планировании стратегии собственного развития*

прописывают направления развития сферы услуг, особенно туризма. Установлено, что наличие ряда негативных факторов существенно снижает экономические показатели развития услуг сферы туризма, однако стратегии выживания выполнили свою роль поэтому необходима их замена на наступательные. Определены перспективы и направления дальнейших научных исследований.

Ключевые слова: *сфера услуг, туристические услуги, финансовое обеспечение, экономические показатели, факторы влияния, стратегия.*

Summary. *The main financial and economic characteristics of the development of tourism, as the most dynamic and effective component of the Ukrainian services sector, are investigated. The state and prospects of tourism development are assessed, problems and negative influence factors are detected, the need to improve the financial support of tourism services is proved. It is proved that the role of the tourism business is gradually growing, and this is confirmed by the indicators of the entry of foreign tourists into Ukraine and the departure of Ukrainian citizens abroad. It has been found that the current dynamics of tourism development in Ukraine is characterized by positive trends, which is the result of the activation of the activities of tourism entities and an increase in the level of interest in Ukrainian tourism services. It was determined that despite the unconditional weight of each factor influencing the development of tourism services, the issues of finance and financing have a significant impact on other economic indicators, including the competitiveness of Ukrainian tourism services in international markets, their quality and accessibility. It was found that liberalization of property in modern conditions has provided another important source of financing for the tourism industry. In addition to state and local budgets, private funds are also being actively attracted. This practice is widespread in developed countries and is actively supported in Ukraine, but subject to a number of conditions. The reasons for the decline and the factors of*

increasing the activity of tourist visits are clarified. Based on the evaluation of regional development programs, it was found that the regions of Ukraine, when planning their own development strategies, prescribe directions for the development of the services sector, especially tourism. It has been established that the presence of a number of negative factors significantly reduces the economic indicators of the development of tourism services, however, survival strategies have fulfilled their role and therefore their replacement with offensive ones is necessary. The prospects and directions of further scientific research are determined.

Key words: *service sector, travel services, financial support, economic indicators, influence factors, strategy.*

Постановка проблеми. В сучасних умовах розвитку національної економіки сфера послуг є важливою основою економічного зростання та забезпечення працевлаштування населення України. За умови раціональної організації її функціонування вона формує не лише прямий матеріальний ефект, а й має значний мультиплікативний соціально-економічний результат. Останній відіграє немаловажну роль у розвитку ефективної ланцюгової реакції (імпульсу) в економіці загалом. Яскравим прикладом такого сценарію є розвиток туристичних і рекреаційних послуг в Україні та світі. Вони є однією з найбільш високоприбуткових підгалузей не лише української, а й міжнародної економіки та економік багатьох зарубіжних країн. Діяльність в сфері надання вищеназваних послуг слугує важливим джерелом збільшення надходжень до державного бюджету та позитивно впливає на прибутковість сумісних галузей економіки. Загалом можна констатувати, що ця сфера є прибутковим бізнесом як для держави, так і для самих суб'єктів господарювання. Однак, незважаючи на постійний розвиток цієї підгалузі сфери обслуговування на неї впливає значна кількість факторів, які мають негативний вплив і можуть призвести до банкрутства.

Тому дослідження економіки та фінансів, які тісно пов'язані з проблематикою конкурентоспроможності послуг (у нашому випадку туристичних) в ринковому середовищі достатньо актуальні, адже забезпечують можливість встановлювати реальний стан та сформуванати оптимальну стратегію їх розвитку.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблематика розвитку туристичних і рекреаційних послуг в Україні, визначення їх місця в у національній економіці й дослідження фінансово-економічної площини суб'єктів цієї сфери послуг активно дискутується в українській науковій думці. В цьому контексті значний внесок зробили такі науковці й практикуючі фахівці як Горіна Г. О. [1], Кифяк В.Ф. [4], Кіптенко В.К. [5], Мальська М.П. [7] Мещеряков В. В. [8], Роскладка Н. О. [9], Тринько Р.І. [11], Шуплат О. М. [12] та ряд інших. На вагомість розвитку цієї складової сфери послуг вказують наукові пошукування зарубіжних вчених, таких як Бланк Дж. [13], Нездоймінов С. [14], Вілсон І. [16], Холлоуей Дж.К., Тейлор Н. і інших.

Активізація наукових пошуків, спрямованих на прискорення розвитку туризму, як складової сфери послуг в Україні пов'язана з багатьма чинниками. Їхня характеристика й дослідження є вагомим внеском у пропагування та посилення економічної й фінансової складової цієї підгалузі української економіки. При цьому акценти робляться в досить широкому діапазоні: від організації діяльності та управління нею – до вузько предметних точкових питань, наприклад щодо ціноутворення в окремому конкретному випадку. Об'єднує усі дослідження одна мета – пошук шляхів активізації розвитку такого роду бізнесу, обґрунтування альтернатив у ньому, оптимізація та підвищення ефективності діяльності суб'єктів господарювання тощо. Для забезпечення виконання таких завдань може бути використаний якнайрізноманітніший інструментарій.

Зокрема, Горіна Г.О., досліджуючи проблеми обґрунтування

теоретико-методологічних засад розвитку ринку туристичних послуг України в умовах просторової поляризації, окреслює власні концептуальні настанови й практичні рекомендації щодо удосконалення управлінських процесів. При цьому автор розвиває теоретичні передумови такого удосконалення, зокрема уточнює категорійний апарат, розвиває сутнісні й класифікаційні характеристики туристичних послуг, моделює взаємодію суб'єктів, котрі їх надають, а також на основі аналізу сучасних тенденцій та особливостей їх ринку обґрунтовує нову концепцію управління в умовах просторової поляризації, котра спрямована на реалізацію інтеграційної стратегії розвитку ринку туристичних послуг України [1].

Удосконалення управління достатньо глобальний, цілісно-комплексний процес, що потребує вирішення низки проблемних питань, що стосуються його елементних складових. В цьому контексті багатогранність феномену туризму як складової сфери послуг викликала численні та оригінальні напрями наукових пошуків. Тому однаково важливими є як дослідження можливостей персоналізації послуг у сфері туризму, які дозволяють запропонувати відповідний багаторівневий підхід в цьому питанні (Роскладка Н. О. [9, с. 24]), так і теоретичне обґрунтування можливостей фінансового забезпечення сфери туризму, в тому числі через розвиток інвестиційної діяльності (Шуплат О. М. [12, с. 28-31]).

Попри це, багато авторів цілком справедливо визнають питання фінансів і фінансового забезпечення діяльності в туризмі та економічні показники його розвитку такими, що в цілому визначають місце цієї підгалузі сфери послуг у загальній системі національної економіки. Зокрема Тринько Р. та Григор'єва Я., аналізуючи важливість фінансового забезпечення туристичної галузі, наголошують, що туризм позитивно впливає на національну економіку й тому для забезпечення його подальшого розвитку слід збільшити фінансове забезпечення цієї галузі. В якості вирішення цієї проблеми автори наводять можливі альтернативні

варіанти фінансування [11, с. 35].

Загалом, незважаючи на безумовну вагу кожного чинника впливу на розвиток послуг в сфері туризму, слід констатувати, що питання фінансів, фінансування потребують особливої уваги, адже вони мають вплив на інші економічні показники, в тому числі конкурентоспроможність українських туристичних послуг на міжнародних ринках.

Метою статті полягає у дослідженні фінансово-економічних характеристик туризму як найбільш динамічного феномену української сфери послуг.

Виклад основного матеріалу дослідження. В сучасних умовах розвитку національно економіки спостерігаємо тенденцію до розвитку туристичного та рекреаційного бізнесу. Роль туристичного бізнесу поступово зростає, що підтверджують показники в'їзду іноземних туристів на територію України та виїзду українських громадян за кордон. Показники в'їзду іноземних громадян в Україну у першому півріччі 2019 року, засвідчують незначне зменшення порівняно з 2018 роком (-5,6%). Причиною цього є зменшення туристичного потоку з прикордонних країн. Аналізуючи дані щодо виїзду українців за кордон спостерігаємо, що вони зросли (табл.1).

Таблиця 1

Відвідування України іноземними туристами та виїзду громадян України за кордон I півріччя 2016-2019 років

	2016	2017	2018	2019	Приріст, %		
					17/16	18/17	19/18
Кількість іноземних громадян, що приїжджають в Україну (тис. осіб)							
I квартал	2427,3	2631,5	2547,7	2357,8	8,4	-3,2	-7,5
II квартал	3392,7	3697,1	3673,4	3513,8	9,0	-0,6	-4,3
III квартал	4559,5	4769,5	4935,7	-	4,6	3,5	-
IV квартал	3226,3	3323,1	3050,1	-	3,0	-8,2	-
Усього	13606,0	14421,2	14207,0	-	6,0	-1,5	-
Кількість українських громадян, що виїжджають за кордон (тис. осіб)							
I квартал	5283,4	6916,6	5844,4	6085,3	30,9	-15,5	4,1
II квартал	6484,9	5570,6	7055,2	7542,1	-14,1	26,7	6,9

III квартал	6904,1	7790,8	8218,4	-	12,8	5,5	-
IV квартал	5995,8	6159,2	6692,6	-	2,7	8,7	-
Усього	24668,2	26437,4	27810,8	-	7,2	5,2	-

Джерело: [3]

За 2016-2019 роки спостерігаємо зростання цього показника, особливо з 11 червня 2017 року після введення безвізового режиму є країнами ЄС. За підсумковими значення таблиці 1 спостерігаємо, що виїзд українських громадян в період з 2016-2019 роках перевищує в 2 рази приїзд іноземців в Україну. В даній ситуації туристичним підприємствам України необхідно акцентувати увагу на розвитку можливостей покращення надання послуг. Оскільки, ринок туристичних послуг являє двосторонній господарський зв'язок між туристично-екскурсійними послугами та грошовими коштами, то керівникам підприємств необхідно орієнтуватись на уподобання споживачів. Потенційний турист при виборі місця відпочинку співставляє ціну та сервіс, наявність історичних пам'яток культури, спосіб транспортування до місця призначення, соціально-економічну ситуацію в державі, природно-кліматичні умови та відгуки від споживачів туристичного продукту.

Таким чином, на ефективну діяльність туристичних підприємств впливають різноманітні фактори, які ми відобразили на рис.1.

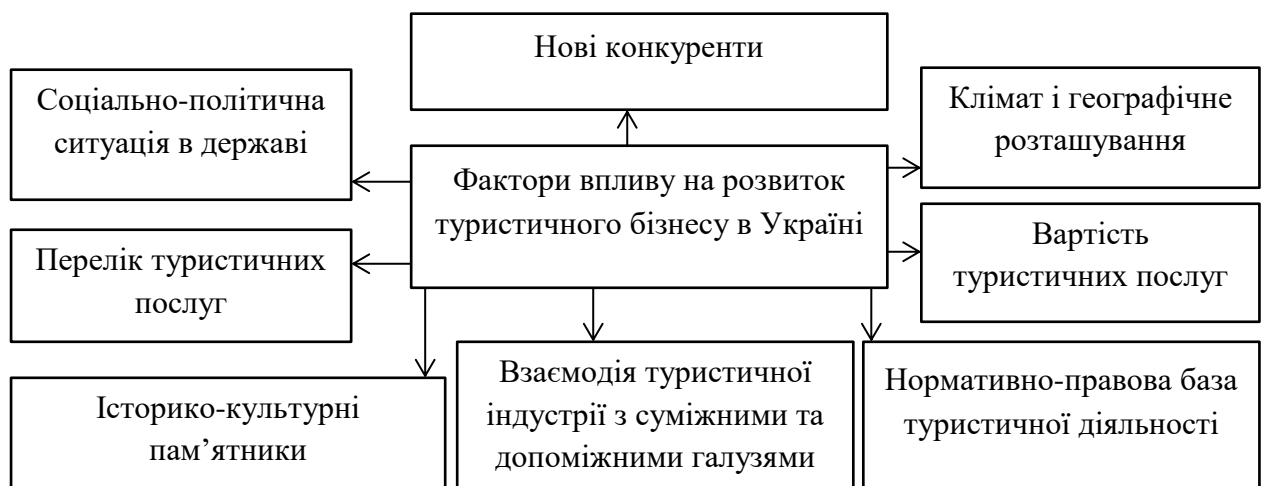

Рис.1. Фактори впливу на розвиток туристичного бізнесу України

Джерело: розроблено автором самостійно

Візуально, з рис. 1 можна зробити висновок, що лише вартість туристичних послуг має прямий стосунок до фінансово-економічної площини туристичного бізнесу. Однак це далеко не так. Щонайменше ще два елементи, зображені на рисунку, а саме перелік туристичних послуг і взаємодія туристичної індустрії з суміжними й допоміжними галузями визначаються наявністю необхідного фінансового забезпечення. Зокрема, якщо проаналізувати як фінансова складова визначає перелік туристичних послуг, то автоматично виникає прив'язка до суміжних і допоміжних галузей. Надання туристичних послуг тісно пов'язане саме з їх фінансуванням. Лібералізація власності в сучасних умовах забезпечила ще одне важливе джерело фінансування туристичної галузі. Окрім державного й місцевих бюджетів, зараз активно залучаються і приватні кошти. Така практика має поширення в розвинених країнах і активно підтримується державою, але за дотримання низки умов. Дослідження фахової літератури з питань фінансів, зокрема дотичних до такої підгалузі сфери послуг як туризм, дозволяє ідентифікувати деякі можливі альтернативи. Досить оригінальною, в цьому плані, є позиція Мещерякова В. В., який пропонує розвивати фінансовий механізм в галузі туризму, а саме в сфері охорони культурної спадщини, через відповідне інформаційне забезпечення. Автор обґрунтовує доцільність розвитку краудсорсингу, краудфандінгу та фандрайзингу (рис. 2).

Визначені види інформаційного забезпечення фінансового механізму дозволяють говорити про них як про феномен та початок формування нового сегменту фінансового ринку – ринку альтернативного фінансування [8].

Туристичний бізнес є перспективним та прибутковим напрямком діяльності, а туристичні послуги відтворюються безперервно та удосконалюються. На сьогоднішній день туристична галузь дає високий

економічний ефект та кожного року постійно збільшує надходження до державного бюджету України (табл. 2).

Рис. 2. Розвиток фінансового механізму в сфері туризму

Джерело: узагальнено на основі [8]

Таблиця 2

Сплата суб'єктами туристичної діяльності податкових платежів до зведеного бюджету (млн. грн.)

	2017	2018	2019	2019/2020, %
Юридичні особи	1454,9	1748,8	1982,3	13,4
Фізичні особи-підприємці	107,5	153,2	212,2	38,5

Джерело: [3]

Саме розвиток туристичної інфраструктури позитивно позначається на такій динаміці бюджетних надходжень. Але для цього необхідно вживати заходів тому нами необхідно створювати передумови його розвитку.

За статистичними даними можна сформувавши рейтинг областей України, які дають найбільший обсяг надходжень від сплати туристичного збору до місцевих бюджетів. Лідером виступає м. Київ, який за перше півріччя 2019 року сплатив туристичний збір в розмірі 22,8 млн. грн., що становить 39,3% від загальної суми. Наступними за обсягом найбільшими є туристичні підприємства, які працюють у Львівській обл. – 7,7 млн. грн (13,4% загальна суми), Одеській обл. – 3,4 млн грн (5,8 % загальної суми); Дніпропетровській обл. – 3,1 млн грн (5,4 % загальної суми); Івано-Франківській обл. – 2,9 млн гривень (5,0 % загальної суми) [3].

З точки зору економіки важливо розуміти причини зниження чи підвищення активності туристичних відвідувань, адже це впливає на результати надання туристичних послуг. Як уже було зазначено, в останні роки потік іноземних туристів в Україні мав тенденцію до зменшення. На нашу думку, основною причиною даного ефекту є воєнний конфлікт на Сході держави, що відлякує іноземних туристів. Окрім того, наявна в Україні туристична інфраструктура та низка інших чинників не дозволяє конкурувати нашій країні на міжнародному ринку з економічно розвинутими країнами світу. До складу останніх слід віднести:

- недостатність інформації про різноманітність та переваги туристичних і рекреаційних ресурсів України, що погіршує її туристичний імідж;
- недосконалість законодавчої бази щодо регулювання туристичних послуг;
- туристичні підприємства недостатньо орієнтовані на іноземних туристів і не мають ресурсів для задоволення їхніх споживчих інтересів;
- нерациональним є використання історичної та культурної спадщини України і довкілля;
- рівень надання туристичних послуг не відповідає європейським стандартам;

- військовий конфлікт на території Донецької та Луганської областей, тимчасова окупація АР Крим та м. Севастополь;
- низький рівень державної підтримки туристичної діяльності та суміжних і допоміжних галузей, особливо транспортної інфраструктури тощо.

Не вдаючись до детального аналізу вищеназваних чинників негативного впливу на розвиток туристичних послуг, зауважимо лише, що в бюджеті України на 2020 рік, вперше передбачено 240 млн. на розвиток туристичного потенціалу. Окрім того, на ремонт і реконструкцію доріг заплановано виділення 38 млрд. грн., аеропортів – 1,07 млрд. грн., видатки з загального фонду на аеропорти та мости становитимуть 1,57 млрд. грн. [2].

Вирішення інших перелічених проблем у туристичному бізнесі призведе до більшого потоку іноземців у державу і паралельно до збільшення обсягу надходження коштів до місцевих бюджетів від сплати туристичного збору. Іноземні туристи дуже часто не вибирають місцем відпочинку Україну через поганий сервіс надання послуг та не володіння іноземними мовами обслуговуючого персоналу місць розташування. Українські туристи, вибираючи для себе місце відпочинку зупиняють свій вибір на іноземних санаторіях, хоча українські оздоровчі центри не поступаються лікувальними ефектами від закордонних. Основною причиною даного ефекту виступає низький рівень сервісу у вітчизняних комплексах, ціни не відповідають умовам, недостатньо висококваліфікованою є також робота обслуговуючого персоналу.

В туризмі закладений великий потенціал щодо досягнення ряду основних цілей України, а саме економічне зростання, зайнятість та сталий економічний розвиток. Основною умовою розвитку туристичної галузі є впровадження технологічних інновацій у їх діяльність, що будуть сприяти подальшому розвитку. У конкурентному середовищі особливу увагу необхідно приділяти інформаційно-комунікаційним технологіям в сфері туристичних послуг, а саме інформацію про сервіс готелів, проживання,

транспортування пакетні тури та послуги. Аналізуючи державні санаторії України, спостерігаємо низьку якість особливо онлайн-бронювання, що є досить комфортним способом замовлення готелів для іноземних громадян. Узагальнені висновки підтверджують цифрові дані, наведенні в таблиці 3, в якій представлені країни світу, громадяни яких найчастіше приїжджають до України. З 2017 року спостерігаємо спадаючу тенденцію, основною причиною якою вважаємо нестабільне економічне становище держави та неналежний рівень надання туристичних послуг іноземним громадянам.

Таблиця 3

ТОП-10 країн світу, громадяни яких найчастіше відвідують Україну

		2016	2017	2018	2019	2019/2018, %
1	Молдова	1986,8	2013,2	1949,6	1795,5	-7,9
2	Білорусь	674,9	1048,0	1064,5	909,6	-14,5
3	Росія	596,2	620,3	645,3	623,6	-3,4
4	Польща	555,5	553,0	532,4	513,5	-3,5
5	Угорщина	581,3	608,0	447,4	417,3	-6,7
6	Румунія	374,8	400,6	354,8	353,7	-0,3
7	Словаччина	206,7	168,9	151,8	127,7	-15,9
8	Туреччина	87,8	115,5	134,2	125,8	-6,2
9	Ізраїль	76,5	99,9	125,7	121,0	-3,8
10	Німеччина	10,5	87,6	98,7	115,9	17,5

Джерело: [3]

Лише кількість іноземних відвідувачів з Німеччини демонструє позитивну динаміку (+17%). Зменшення кількості іноземних відвідувачів спостерігається із інших країн: – Молдова (-7,9), Білорусь (-14,5) Словаччина (-15,9), Туреччина (-6,2) тощо. Щодо виїзду українських громадян з України за 2019 рік засобами організованого туризму, то в основному вони виїжджають до прикордонних країн, проте дана тенденція спадає і порівняно з 2016 роком вона зменшилась 10,3%. За результатами перерозподілу туристичних потоків (табл.4) спостерігаємо зростання туристів до Єгипту – 46%, Туреччини – 14,6% та Німеччина – 60,9 %.

ТОП-10 країн світу, яких найчастіше відвідують українці

		2016	2017	2018	2019	2019/2018, %
1	Польща	5129,4	4241,8	4813,6	4599,1	-4,5
2	Росія	1712,2	2673,6	1847,3	2106,6	14,0
3	Угорщина	1356,2	1447,1	1539,4	1586,8	3,1
4	Єгипет	168,0	350,1	503,0	734,4	46,0
5	Молдова	769,6	753,9	793,4	694,4	-12,5
6	Туреччина	349,4	510,3	500,4	573,2	14,6
7	Білорусь	539,1	570,7	627,8	559,4	-10,9
8	Румунія	412,8	460,5	564,0	528,6	-6,3
9	Словаччина	434,3	385	485,7	512,6	5,5
10	Німеччина	143,3	151,7	205,6	330,9	60,9

Джерело: [3]

Попри, це, в Україні сплата суб'єктами туристичної діяльності податкових платежів до зведеного бюджету має позитивну тенденцію. Резюмуючи, слід зауважити, що сфера послуг загалом, і зокрема галузь туризму для України – це перспективний напрям в економіці. На цьому наголошується в Стратегії розвитку туризму та курортів на період до 2026 року [10]. Окрім цього, об'єктивно, саме сфера послуг складає близько третини української економіки, тобто забезпечує роботою значну частину населення. Оцінка Програм регіонального розвитку, проведена в процесі дослідження, свідчить, що практично усі регіони України при плануванні стратегії власного розвитку прописують напрями розвитку сфери послуг, особливо туризму. Розвиток інфраструктури повільно, але здійснюється, й формує більшу привабливість туристичних місць відвідування. До слова, останні викликають велику зацікавленість у туристів і є поряд з земельними ресурсами, важливою цінністю України.

Однак, в умовах євроінтеграції необхідно дотримуватись принципів сталого розвитку туризму та рекреації в Україні, орієнтуватись на європейські стандарти ведення бізнесу та оберігати історичної та культурної спадщини на території України місцях, що забезпечить безпеку господарювання у сфері туристичного бізнесу. Розвиток туризму в Україні

дозволить стабілізувати національну економіку та забезпечити підвищення її конкурентоспроможності на світових ринках.

Висновки і пропозиції. З проведеного дослідження можемо стверджувати, що, незважаючи на слабе економічне становище, туристичний бізнес розвивається або зберігає відносну стабільність. Проаналізовані фінансово-економічні характеристики туризму як найбільш динамічного феномену української сфери послуг вказують на наявність позитивних тенденційних змін. Одночасно, така динаміка викликає пряму й зворотну ланцюгову реакцію. По-перше, є об'єктивні потреби в удосконаленні фінансового забезпечення надання туристичних послуг та його збільшенні. Тобто цілком логічним є висновок про виняткову вагу фінансів суб'єктів туристичної діяльності в забезпеченні її подальшого розвитку. Й по-друге, навіть за умов кризовості надходження в бюджет від суб'єктів туризму мають позитивну тенденцію, отже вони дійсно конкурентоздатні на ринку. Наявність низки негативних чинників суттєво знижує економічні показники розвитку послуг сфери туризму, однак стратегії виживання поступово й планомірно виконали свою роль тому на часі їх заміна на наступальні. Не претендуючи на винятковість нашого дослідження, адже варто в подальшому більш глобально провести аналіз фінансово-економічних показників, зауважимо, що основні висновки, одержані в результаті його проведення вказують на наявність широких можливостей перетворення сфери послуг загалом, і такої її складової як туризм зокрема, у високоефективну складову української економіки.

Однак розвиток туристичних послуг в Україні можливий при введенні інноваційної політики щодо їх фінансово забезпечення та системної оцінки економічних показників результативності. То ж в перспективі саме цей напрям наукових пошукувань продовжуватиме бути актуальним і затребуваним. Окрім цього слід розвивати дослідження можливих шляхів розширення фінансового забезпечення, особливо державного. Держава

повинна надавати підтримку у стратегічному розвитку сфери туризму стимулюючи її до стандартів європейського типу та проводити відновлювальні роботи щодо історичних пам'яток культури, тим самим збільшуючи спектр туристичних центрів. Це сприятиме активізації українських туристичних підприємств на міжнародному рівні й отриманню відповідних позитивних економічних результатів.

Література

1. Горіна Г. О. Ринок туристичних послуг: управління розвитком в умовах просторової поляризації : монографія. Кривий Ріг : Видавець ФОП Чернявський Д.О., 2016. 305 с. URL: http://elibrary.donnuet.edu.ua/1613/1/Gorina_1_Tourism_market.pdf (дата звернення: 10.01.2020).
2. Державний бюджет України на 2020 рік : Закон України 14.11.2019 (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/294-20>. (дата звернення: 15.01.2020).
3. Інформація щодо відвідування України іноземними туристами та виїзду громадян України за кордон I півріччя 2016-2019 років // Офіційні дані Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України. URL: <http://me.gov.ua/Documents/Download?id=13fa3ae9-19e7-42a7-8feb-ebdab617d977>. (дата звернення: 10.01.2020).
4. Кифяк В. Ф., Кияк В. Ф. Організація туризму : навчальний посібник. Чернівці : Книги – XXI, 2008. 344 с.
5. Кіптенко В. К. Менеджмент туризму : підручник. Київ : Знання, 2010. 502 с.
6. Кудла Н. Є. Менеджмент туристичного підприємства: підручник. Київ: Знання, 2012. 343 с.

7. Мальська М. П., Бордун О. Ю. Організація та планування діяльності туристичних підприємств: теорія та практика : навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2012. 248 с.
8. Мещеряков В. В. Сучасні підходи до вдосконалення механізмів державного регулювання зі збереження та популяризації історико-культурної спадщини та пам'яток архітектури // Державне управління: удосконалення та розвиток. 2015. № 9. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=890>. (дата звернення: 10.01.2020).
9. Роскладка Н. О. Технології персоналізації послуг у туризмі // Економіка і держава. 2019. № 12. С. 24-32. DOI: 10.32702/2306-6806.2019.12.24.
10. Стратегія розвитку туризму та курортів на період до 2026 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 16 березня 2017 р. № 168-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2017-%D1%80?lang=uk> (дата звернення: 10.01.2020).
11. Тринько Р., Григор'єва Я. Джерела фінансування туристичної галузі: проблеми та шляхи вирішення // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. 2015. № 11(176). С. 35-39. URL: http://bulletin-econom.univ.kiev.ua/wp-content/uploads/2016/03/176_5.pdf (дата звернення: 10.01.2020).
12. Шуплат О. М. Фінансування інвестиційної діяльності підприємств сфери туризму: теоретичний аспект // Інвестиції: практика та досвід. 2016. № 15. С. 28-33. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/15_2016/7.pdf. (дата звернення: 10.01.2020).
13. Blanke J. Measuring Ukraine's travel & tourism competitiveness // The Ukraine competitiveness report 2008: towards sustained growth and prosperity. Geneva: WEF, 2008. pp. 147-160.
14. Nezdoyminov S.G. Investment vectors of regional tourism infrastructure

development // Scientific bulletin of Polissia. 2016. № 4(8). P. 196-201.

15. The position of Ukraine in the rating of environmental efficiency in 2018.

URL: <http://edclub.com.ua/analitika/pozyciyi-ukrayiny-v-reytyngu-ekologichnoyi-efektyvnosti-u2018-roci> (accessed 10 January 2020).

16. Wilson I. Strategic planning for the millennium: Resolving the dilemma // Long range planning. Oxford etc. 2017. Vol. 31. No 4. P. 507-513.

References

1. Horina H.O. (2016) Rynok turystychnykh posluh: upravlinnia rozvytkom v umovakh prostorovoi poliaryzatsii [The market of tourist services: management of development in conditions of spatial polarization], monograph, Vydavets FOP Cherniavskyi D.O., Kryvyi Rih, 305 p., available at: http://elibrary.donnue.edu.ua/1613/1/Gorina_1_Tourism_market.pdf (accessed 10 January 2020).
2. The Verkhovna Rada of Ukraine (2020), Derzhavnyi biudzheth Ukrainy na 2020 rik: Zakon Ukrainy № 436-IX vid 14.11.2019 (zi zminamy) [State Budget of Ukraine for 2020: Law of Ukraine No. 436-IX of 14.11.2019 (as amended)], available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/294-20>. (accessed 15 January 2020).
3. Ministry for Development of Economy, Trade and Agriculture of Ukraine (2019), Informatsiia shchodo vidviduvannia Ukrainy inozemnyimi turystamy ta vyizdu hromadian Ukrainy za kordon I pivrichchia 2016-2019 rokiv [Information about visiting Ukraine by foreign tourists and the departure of Ukrainian citizens abroad (first half of 2016-2019)], available at: <http://me.gov.ua/Documents/Download?id=13fa3ae9-19e7-42a7-8feb-ebdab617d977>. (accessed 10 January 2020).
4. Kyfiak V.F. and Kyiak V.F. (2008), Orhanizatsiia turyzmu [Organization of tourism], Knyhy – XXI, Chernivtsi, 344 p.

5. Kiptenko V.K. (2010), Menedzhment turyzmu [Tourism management], Znannia, Kyiv, 502 p.
6. Kudla N.Ye. (2012), Menedzhment turystychnoho pidpryiemstva [Management of Tourist Enterprise], Znannia, Kyiv, 343 p.
7. Malska M.P. and Bordun O.Yu. (2012), Orhanizatsiia ta planuvannia diialnosti turystychnykh pidpryiemstv: teoriia ta praktyka [Organization and planning of activities of tourism enterprises: theory and practice], Tsentr uchbovoi literatury, Kyiv, 248 p.
8. Meshcheryakov V.V. (2015), "Modern approaches of improving mechanisms of state regulation with conservation and promotion the historical and cultural heritage and monuments", Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok, no. 9, available at: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=890>. (accessed 10 January 2020).
9. Roskladka N.O. (2019), "Technologies for personalizing services in tourism", Ekonomika i derzhava, no. 12, pp. 24-32, DOI: 10.32702/2306-6806.2019.12.24.
10. Cabinet of Ministers of Ukraine (2017), Stratehiia rozvytku turyzmu ta kurortiv na period do 2026 roku: Rozporiadzhennia Kabinetu ministriv Ukrainy vid 16 bereznia 2017 r. № 168-r. [Strategy for the development of tourism and resorts for the period up to 2026: Ordinance of the Cabinet of Ministers of Ukraine of March 16, 2017 No. 168-p.], available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/168-2017-%D1%80?lang=uk> (accessed 10 January 2020).
11. Trynko R. and Hryhorieva Ya. (2015), "Sources of financing tourism: challenges and solutions", Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka, no. 11(176), pp. 35-39, available at: http://bulletin-econom.univ.kiev.ua/wp-content/uploads/2016/03/176_5.pdf (accessed 10 January 2020).

12. Shuplat O.M. (2016), "Finance investment of enterprises of tourism: theoretical aspects", *Investytsii: praktyka ta dosvid*, no. 15, pp. 28-33, available at: http://www.investplan.com.ua/pdf/15_2016/7.pdf (accessed 10 January 2020).
13. Blanke J. (2008), "Measuring Ukraine's travel & tourism competitiveness", *The Ukraine competitiveness report 2008: towards sustained growth and prosperity*, WEF, Geneva, pp. 147-160.
14. Nezdoymynov S.G. (2016), "Investment vectors of regional tourism infrastructure development", *Scientific bulletin of Polissia*, no. 4(8), pp. 196-201.
15. "The position of Ukraine in the rating of environmental efficiency in 2018", available at: <http://edclub.com.ua/analytika/pozyciyi-ukrayiny-v-reytingu-ekologichnoyi-efektyvnosti-u2018-roci> (accessed 10 January 2020).
16. Wilson I. (2017), "Strategic planning for the millennium: Resolving the dilemma", *Long range planning*, Oxford etc., Vol. 31, no. 4, pp. 507-513.